

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde tutulan politik mahpuslardan Erdal Canan'ın tahliyesi, ceza süresini tamamlamış olmasına rağmen, İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla 6 ay süreyle ertelenmiştir. Hakkâri 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından “örgüt üyeliği” iddiasıyla 11 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırılan Canan, infazını 13 Nisan tarihi itibarıyla tamamlamıştır. Ancak cezasının bitiminden bir gün önce, 12 Nisan'da alınan kurul kararıyla tahliyesi, “pişmanlık göstermemesi” ve “PKK'yi terör örgütü olarak görmemesi” gibi subjektif gerekçelerle engellenmiştir. Bu karar, infaz hukukunun siyasal gerekçelerle araçsallaştırıldığını ve tahliye sisteminin yargı kararı olmadan keyfi biçimde uzatıldığını ortaya koymaktadır.

Erdal Canan'ın yanı sıra Mikail Saklı adlı başka bir mahpusun tahliyesinin de aynı kurul tarafından ertelenmesi, bu kararların bireysel değil sistematik nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu tür uygulamalar, cezanın infazında öngörülebilirlik ve hukukilik ilkelerini ihlal etmekte; ayrıca kişinin düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında yaptığı beyanların, tahliye sürecinde birer “cezalandırma gerekçesi” olarak kullanılmasına yol açmaktadır.

İdare ve Gözlem Kurulları, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 89/A maddesi uyarınca kurulmuş olup mahpusların cezaevi sürecindeki tutum ve davranışlarını değerlendirmekle yükümlüdür. Ancak bu değerlendirmeler, çoğu zaman “pişmanlık göstermemek”, “örgütsel pozisyonunu sürdürmek” gibi nesnel olmayan ve politik içeriği ağır basan kriterlere dayandırılmakta, böylece mahpusların özgürlüğü ikinci bir gayrihukuki cezalandırma mekanizmasına dönüşmektedir. Bu süreçte etkin bir itiraz veya yargı denetimi mekanizmasının da bulunmaması, anayasal güvence altındaki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını açıkça ihlal etmektedir.

Söz konusu cezaevinde Erdal Canan ve benzeri politik mahpusların yaşadığı yalnızca tahliye ertelemeleri değildir. Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) Van Şubesi'nin Mayıs 2025 tarihli Cezaevi Raporu'na göre Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nde çok sayıda sistematik hak ihlali yaşanmaktadır. Raporda, mahpuslarla yapılan görüşmelere ve sahadan elde edilen verilere dayanarak aşağıdaki ihlaller tespit edilmiştir:

- Keyfi ve tahrip edici şekilde yapılan koğuş aramaları, arama sırasında idare tarafından verilen kitaplara dahi el konulması, eşyaların bilgilendirme yapılmadan aileye iade edilmesi gibi uygulamalar, özel hayata ve haberleşme hakkına açık müdahaleler niteliğindedir.
- Hastane sevkleri sırasında kelepçeli muayene dayatması, bu nedenle tedaviden vazgeçmek zorunda kalan mahpuslar, mahremiyet ihlaliyle karşı karşıya kalmakta; ayrıca kolluk güçlerinin tedavi sürecine keyfi şekilde müdahale ettiği rapor edilmiştir.
- Mahpusların oda değişim talepleri, “örgütsel anlam taşıdığı” iddiasıyla reddedilmekte, bu da cezaevinde kişisel güvenliği tehdit eden durumların önlenememesine yol açmaktadır.
- Mektup, kargo ve kişisel eşyaların keyfi engellenmesi, mahpusların dış dünya ile iletişim hakkının kısıtlanmasına neden olmaktadır. Bu süreçte “tehditvari” yaklaşımlara başvurulması, cezaevi personelinin keyfilğini göstermektedir.
- Spor, sohbet ve kültürel etkinliklerin haftalık sadece 2 saatle sınırlandırılması, cezaevinde sosyal rehabilitasyonun neredeyse tamamen ortadan kalktığını göstermektedir.
- Dar ve hijyenik olmayan yaşam alanları, su kotası nedeniyle kişisel ve ortak alan temizliğinin sağlanamaması; şebeke suyunun içmeye elverişsiz olması ve hastalıklara yol açması da sağlık hakkının ihlali niteliğindedir.
- Verilen yemeklerin çok yağlı, sağlıksız ve yetersiz olması, özellikle hasta mahpusların sağlık durumunu daha da kötüleştirmektedir.
- Cezaevinde tedaviye muhtaç çok sayıda hasta mahpusun bulunduğu, demans hastası Daveti Tan, KOAH hastası Selim Engin ve kalp hastası Lokman Abi gibi mahpusların yaşam hakkının ciddi tehlike altında olduğu belirtilmektedir. Bu kişiler cezaevinde kalamayacak kadar ağır hastalıklar yaşamakta ancak serbest bırakılmamaktadır.

Tüm bu veriler, hem Anayasa’nın 17. ve 19. maddelerine hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 3. (kötü muamele yasağı), 5. (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve 10. (ifade özgürlüğü) maddelerine açık aykırılık teşkil etmektedir. Kurumsallaşan bu infaz pratiği, sadece ceza hukukunun değil, insan hakları hukukunun da temel prensiplerini ihlal etmektedir.

Anayasal güvencelere rağmen mahpusların yeniden yargılanmaksızın fiilen cezalandırılması, ceza infaz sisteminin rehabilite edici değil cezalandırıcı bir hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum hem evrensel hukuk ilkeleriyle hem de toplumsal barışın tesisiyle bağdaşmamaktadır. Başta Erdal Canan olmak üzere tahliyesi engellenen politik mahpuslara yönelik uygulamaların sonlandırılması ve Van F Tipi Cezaevi’nde yaşanan sistematik hak ihlallerinin derhal soruşturulması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Erdal Canan'ın tahliyesinin "pişmanlık göstermemesi" gibi subjektif değerlendirmelerle 6 ay ertelenmesinin hukuki dayanağı nedir? Bu uygulama Anayasa'nın kişi özgürlüğü ve güvenliği ilkeleriyle nasıl bağdaştırılmaktadır?
2. Erdal Canan'ın tahliyesine dair verilen kurul kararı kamuoyuna açık mıdır? Gerekçeli karar mahpusa ve avukatına tebliğ edilmiş midir? Karara karşı etkili bir itiraz mekanizması var mıdır?
3. 2003-2025 yılları arasında kaç mahpusun infazı "pişmanlık göstermemesi", "örgütsel duruş sergilemesi" ya da "rehabilite olmaması" gibi gerekçelerle ertelenmiştir? Bu kişilerin kaç politik mahpustur?
4. Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi'nde faaliyet gösteren İdare ve Gözlem Kurulu'nun üye yapısı nasıldır? Üyelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı nasıl güvence altına alınmaktadır?
5. Cezaevinde yapılan koğuş aramalarının rutin dışına çıkarak tahripkâr hale gelmesinin gerekçesi nedir? Aramalarda cezaevi idaresi tarafından verilen kitaplara dahi el konulması yasal mıdır?
6. Kelepçeli muayene dayatması nedeniyle tedaviden vazgeçen mahpuslar bulunmakta mıdır? Bu durumun tıbbi ve yasal sorumluluğu kimdedir?
7. Van F Tipi Cezaevi'nde şu anda tedaviye muhtaç kaç hasta mahpus bulunmaktadır? Ağır hasta mahpusların cezaevinde kalmasının yaşam hakkını tehdit ettiği Bakanlığınızca kabul edilmekte midir?
8. Cezaevinde mektup ve kargo gibi iletişim haklarının keyfi şekilde engellenmesi hakkında herhangi bir idari soruşturma açılmış mıdır? Mahpuslara ve ailelerine uygulanan "tehditvari" yaklaşımların sorumluları kimlerdir?
9. Cezaevinde haftada yalnızca 2 saat spor hakkı verilmesinin gerekçesi nedir? Kültürel, sosyal ve psikolojik destek faaliyetlerinin (kurs, atölye, sohbet vb.) yapılmamasının hukuki temeli var mıdır?
10. Su kotası, hijyen koşulları, yemeklerin sağlıksız ve yetersiz oluşu gibi temel yaşamsal koşulların ihlali ile ilgili Bakanlığınıza iletilmiş şikâyet var mıdır? Varsa bu şikâyetlere dair yürütülen denetim veya soruşturma süreci ne aşamada?